

Verksamhetsplan 2018

Bakgrund

Vaxholms Fästnings Museum grundades som KA 1 förbandsmuseum 1947 och har fram till 2010 drivits av Försvarsmakten. Regeringen har beslutat att Försvarsmakten inte ska bedriva museiverksamhet utan har i stället tilldelat SMM och SFHM 30 miljoner kronor årligen till bevarande av det svenska försvarets kulturarv. Kopplat till satsningen finns ett antal utvalda museer däribland Vaxholms Fästnings Museum.

På uppdrag av SMM genomförde Nolmark Development AB (NODE) 2008 en utredning av befintlig organisation, finansiering och verksamhet vid Vaxholms Fästnings Museum, med syfte att ta fram förslag till huvudmannaskap, samverkansformer och möjliga utvecklingsvägar. Utredningsarbetet visade på att ingen enskild aktör var villig att ta över huvudmannaskapet för museet trots att staten bidrar ekonomiskt för att säkerställa driften. Förslaget var då att samla en grupp av intressenter som var villiga att driva verksamheten vidare i bolagsform. Museets vänförening och Strömma Kanalbolag, som sedan tidigare bedriver annan verksamhet vid Kastellet, var till en början de enda aktörerna, men efter utredningsarbetet anslöt även NODE till intressentgruppen.

I januari 2010 bildades bolaget Vaxholms Fästnings Museum AB (SVB), förkortat VFM AB (SVB). Bolagsformen är aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Under 2014 har Nolmark Development avhänt sig sitt aktieinnehav och en ny delägare har övertagit dessa aktier, ägarstrukturen är således from 2014-08-22, Strömma Turism & Sjöfart 70 %, Vaxholms Fästnings Musei Vänner 15 % och Anders Wikström 15 %. Vänföreningen håller ordförandeskapet.

Bolagsbildarna har alla olika motiv för sitt engagemang i museet:

- *Vänföreningen* har såväl i sina stadgar som i sin verksamhet att se till att museet utvecklas och kan leva. I detta fall leva vidare. Kan tillföra historiska kunskaper och ett brett kontaktnät.
- *Strömma* genom Vaxholms Kastell: ser museet som en viktig del i Kastellets attraktionskraft, en viktig verksamhet i ambitionen att öppna kastellet mot privatgäster samt inslag som kan förstärka konferensgruppers besök. Kan tillföra synergieffekter på platsen med bokning, dagligledning, marknadsföring och försäljnings och marknadskanaler. Har också erfarenhet av drift av liknade anläggningar på Birka och Nya Älvsborgs fästning.
- *Anders Wikström* ser museets potential och vill gärna vara med och utveckla den. Interesse av att delta i utvecklandet av innovativa former för att organisera och finansiera museiverksamhet, med hög museal och kulturell kvalitet. Kan bidra med bred kunskap och mångårig erfarenhet av hur man organiserar, leder och bedriver verksamhet inom kulturarvsområdet. Har ett nationellt och internationellt kontaktnät av museer, myndigheter, universitet och ministerier/departement.

Men målet är det samma:

- att säkerställa museets fortlevnad
- att bibehålla och vidareutveckla den museala/kulturella kvalitén vid VFM
- att genom museet utveckla Vaxholms fästning som besöksmål med såväl privatpersoner som grupper och företag som målgrupp
- att behålla kompetens för utveckling av museet

Verksamhetsområde: Publik

Långsiktigt mål: 20 000 besök på museet, varav minst 5000 barn.

Visnings- och programverksamhet

År 2017 öppnades museet för allmänheten under sportlovet då en ny familjeaktivitet i vanlig ordning lanserades. Detta år var temat innovationer och tanken var att stimulera våra besökande barn att aktivt skapa och fantisera fritt. Aktiviteten startade med en animerad film som handlade om "Kalle kanonkula" och sedan fick besökarna följa ett "uppfinnarspår" i museet med tio frågestationer. I slutet av "spåret" fanns en karaokestation där barn och vuxna kunde sjunga tillsammans. De som i barnverkstaden ritade en egen uppfinning och lämnade in denna i vår reception fick därefter delta i utlottandet av ett pris i slutet av året. De vinnande bidragen visades sedan i en film på vår hemsida, Facebook och Youtube. Final för årets barnaktivitet var den 24 september då vi anordnade en "Uppfinnardag" där bland annat teknikpedagogen Harriet Aurell hjälpte barn att bygga egna tekniska mojänger & manicker. Stig Lasses från Svenska Uppfinnareföreningen och Stockholms Innovatörskrets, STIK berättade om hur man går tillväga när man har kommit på en bra uppfinning, Mathias Anfelt visade solcellspyspel och Thomas Siösteen berättade om den innovativa smugglaren Algoth Niska.

År 2018 planeras en familjeaktivitet som vi kallar "Tage Tuppelius och de tio frågvisa hönorna". Aktiviteten är tänkt att lära ut historien om fästningen på ett humoristiskt sätt med hjälp av den klantiga guiden tuppen Tage och de lite mer sansade hönorna. Animerad film och interaktiva frågestationer produceras via museet.

Lin färjan "VAXHOLMEN" underlättar för turister och allmänhet att komma till Kastellet och museet kunde ha öppet under helgerna från den 6 maj och framåt. Däremot är det inte tillräckligt många som på försäsongen besöker Kastellet för att vi ska klara av att ha öppet varje dag. Från den 10 juni till den 3 september hade vi däremot öppet alla dagar utom midsommarafton och midsommardagen. I september höll vi öppet alla helger till och med söndagen den 1 oktober. Under 2018 kommer museet att vara öppet på ett likartat sätt.

"Barnens dag" är det största publika evenemanget under året och inträffade söndagen den 11 juni. Som vanligt rekordpublik till Kastellet men också en stor utgiftspost för museet. (År 2018 troligen söndag den 10/6). Barnens dag gav fin publicitet åt Kastellet. Den 1 juli genomförde den motorcykelhistoriska klubbens militärsektion, MCHK-MCV en mycket uppskattad uppvisning av

motorcyklar på Kassellets borggård. Efter uppvisningen invigdes en mindre MC-utställning i museet. En utställning som står kvar även under år 2018.

Vaxholms Fästnings Museum fyllde under året 2017, 70 år! Detta räknat från starten på Oscar-Fredriksborgs fort år 1947. Detta behövde givetvis firas och vi genomförde därför en festdag söndagen den 16 juli. Under dagen uppträdde bland annat Orsa spelmän med vacker musik och Artilleriavdelningen Göteborg och Eskilstuna skarpskyttar hurrade och sköt salut för museet nere vid Kassellets hamn. Andra programpunkter var minimarknad på borggården, mässingsmusik, kasperteater, enhjulingsuppvisning och sekelskiftesdans. Dagen stöddes genom bidrag av femton lokala företagssponsorer. Sekelskiftesdagarna och nu senast festdagen har varit fina inslag i museets och Kassellets utbud av publika evenemang men nästa år kommer vi i stället att genomföra en dag i hälsans tecken. Ett evenemang innehållande historiska föredrag om hälsa och mat, förevisningar, ett stort antal prova på aktiviteter allt från militär exercis till mindfulness och annat som befrämjar hälsan och får oss att må bra. (Genomförs år 2018, troligen söndag den 15/7).

Traditionsenligt genomfördes visningar på Rindö redutt den 18 juni och på Oscar-Fredriksborgs fort den 9 juli. Evenemangen skedde i samarbete med konstnärsföreningen Kaponjären och med kraftstationens volontärer. Båda evenemangen återkommer år 2018. (Rindö redutt troligen söndag 17/6. OF-fort troligen söndag 8/7). Ett efterlängtat inslag blev även visningen av Fredriksborgs fästning den 12 juli i samarbete med Värmdö kommun och Fredriksborgs hotell. (Datum ej fastställt år 2018, vilket görs i samarbete med Värmdö kommun).

Söndagen den 3 september genomfördes för tredje året i rad den så kallade "Överlevnadsdagen", Exercishuset fylldes med utställare, föreläsare och besökare inom temat och glädjande så stöttade kommunen evenemanget så att dagen blev kostnadsfri. (Den enda avgiften var för linfärjan). Deltog gjorde detta år Amfibieregementet, Brandförsvaret, Hemvärnet, Kustbevakningen, Lottakåren, Missing People Sweden, Rädda Barnen, Röda Korset, Sjöpolisen, Sjöräddningssällskapet, Svenska Blå Stjärnan, Swedish B-Force, Aquris, Quantified Planet, Civilförsvarsföreningen, Waxholms scoutkår och Vaxholms stad. Sjöräddningssällskapet och Swedish B-force genomförde ett realistiskt spel om hur man ska agera på en olycksplats. Dagen och mässan uppskattas mycket och kommer under år 2018 att byta namn till "Beredskapsdagen" och flyttas till försommaren i och med att myndigheten för samhällsskydd och beredskap genomför beredskapsveckan över hela landet under denna tidpunkt. evenemanget kommer att stödjas ekonomiskt av Vaxholms kommun. (Datum troligen söndag 3/6).

Museets traditionella nattvandringar genomfördes under två kvällar i slutet av oktober (27–28/10) och utspelades denna gång under året 1789 och under Gustaf III's krig mot Ryssland. I spelet som alltid görs i samarbete med museets vänförening, deltog 48 personer och två getter! De flesta medverkande ställer upp utan ersättning. I år samarbetade vi med aktörer från Nyckelvikens herrgård. Spelet för år 2018 är i dagsläget inte fastställt men blir troligen på temat falsk historia. Arbetsnamnet är "1962, Kubakrisen, Kassellet och de förhandlingar som inte skedde. -En fästning i världspolitikens bakvatten". (Genomförs troligen fredag, lördag 26–27/10).

Arbetet med att utforma en pedagogisk skolaktivitet för lågstadiet har fortsatt under det gångna året via workshops på museet med lärare från Rindö och Vaxö skolor. Utvecklingsarbetet fortsätter under våren och målet är att genomföra pilotvisningar i april - maj 2018. En första positiv kontakt har tagits med Kronängsskolan i Vaxholm för att tillsammans med dem utforma en aktivitet för högstadiet om demokrati. Arbetet fortsätter under hösten 2018.

Utställningsverksamhet

Den 27 maj i samband med vänföreningens årsmöte på Kastellet invigdes videoinstallationen "Ytspänning" på museet. På två digitala skärmar och en fondvägg visas en videofilm om ubåtsjakten i Hårsfjärden år 1982. Installationen är ett samarbete mellan marinmuseum i Karlskrona och fästningsmuseet. Tekniken är inköpt av museets vänförening. År 2018 kommer en film att redigeras, färdigställas och visas som berättar om ubåten "U 137". (Invigning troligen lördag den 12/5). En mindre utställning om militära motorcyklar byggdes upp och invigdes i samarbete med MCHK's militärsektion den 1 juli, 2017. Utställningen kvarstår under år 2018.

Under år 2018 kommer en omflyttning av utställningen om Ytterby gruva att ske från den befintliga lokalen till ett rum i den Västra linjens runda del. Omflyttningen innefattar även upprustning och nyproduktion, arbetet planeras ske under våren och stöds till del av Riksantikvarieämbetet. (Invigning troligen söndag den 27/5).

En första utställningsetapp av tre, genomförs under år 2018 för att berätta om marinens minverksamhet. I den första etappen kommer bland annat minmateriel att flyttas från marinmuseum i Karlskrona och från Muskö till Kastellet och in i museet. Utställningen förses med tillfälliga utställningsskyltar. Arbetet med nya skyltar påbörjas under september. (Invigning av etapp 1 troligen lördag 12/5).

En behövlig renovering av museets ljus och ljusdesign inleds under år 2018 och sker i fyra etapper fördelade under fyra år. Start sker i museets bottenvåning där nya LED armaturer monteras. Varefter armaturerna byts på bottenvåningen så flyttas *de fungerande* halogen armaturerna successivt upp till övervåningen där de tillfälligt får ersätta de trasiga armaturer som finns där. Utbytet kommer att resultera i energi- och kostnadsbesparingar, bättre ljus och förbättra rummets klimat. I dagsläget är rummen olidligt varma i slutet av juli beroende på en kombination av värmen från hundratals halogenlampor och att värmen utifrån har trängt in i byggnadens tegelväggar.

Försäljningsverksamhet

Museibutiken har gått bra under året och mycket av de varor vi köpte in i början av året 2017 är utsålda. Guide- och receptionsvästarna som införskaffades under 2017 har varit mycket uppskattade av personal och besökare. Nya produkter köps in till försäljningen i butiken under vintern 2017/2018.

Informations- och marknadsföring

Sveriges Militärhistoriska arv fortsätter att marknadsföra museet nationellt och internationellt. Under 2017 deltog Ann-Christin och Erik Himmelstrand i SMHA's konferens och kurs i Göteborg på temat "Värdskap och visningar". Vaxholms Fästnings Museum uppmärksammades under museikonferensen genom att erhålla utmärkelsen "Årets SMHA raket" som gavs bl.a. med motiveringen av att "Lekfullt lärande och höga ambitioner genomsyrar visningsverksamhet, programaktiviteter och utställningar". Tidigare under året hade även Ann-Christin och Erik Himmelstrand förärats Vaxholms stads förtjänsttecken för sitt arbete med museets verksamhet.

Vänföreningens affischgrupp som sätter upp museets affischer på Vaxholms kulturtavlor utgör en oerhört viktig resurs för oss och vi är väldigt glada för detta stöd. Noterbart är att fästningsmuseet nådde 1 844 gillare på Facebook under år 2017.

Verksamhetsområde: Samlingar

Mål: Att lösa den långsiktiga hanteringen av de föremål som är knutna till Vaxholms fästning

Genom ett samarbete mellan museet SMM, FM och SFV och ideella krafter kunde under året 2017 två 30 cm granathylsor säkras och två stöd tillverkas för två 15 cm haubitsar m/1915 på Kastellets borggård. Arbetet fortsätter för att successivt säkra all utomhusmateriel så att skador mot tredje man förhindras. Tanken är också att tillsammans med SFV börja byta ut skyltarna på materielen utomhus. Museet har vapenlicenser på samtliga vapen på Kastellet som kräver sådana. Vi deltar i arbetsgruppen "Stockholms lås" tillsammans med SFV, SMM, SFHM och FM för att säkerställa att pjäserna som finns kvar på batterianläggningarna Arholma, Siarö och Landsort bl.a. förses med vapenlicenser. Museet har en ständig förhoppning att en Kulspruta Hotchkiss m/1900 kan göras permanent obrukbart och därmed åter kunna visas i vår utställning. Förhoppningsvis kan fler prydnadspjäser utomhus rustas upp i samarbete med försvarsmakten under år 2018.

Kunskapslyftet upphörde genom politiskt beslut år 2015 och registreringen av våra föremål har därför tillfälligt upphört. Förhoppningsvis kan vi i framtiden finna en lösning tillsammans med Arbetsförmedlingen och eventuellt SMM om att få en lämplig person placerad hos oss med ekonomiskt stöd.

Ett depositionsavtal mellan SMM och VFM AB har tecknats och förnyats.

Planerade aktiviteter gällande museets samlingar 2018:

- Föremål registreras i dataprogrammet Primus och tillgängliggörs för allmänheten genom Digitalt museum i mån av resurser.
- Halva förrådet ODLINGEN har tidigare hyrts av SFHM. De drar sig ur detta med start 2018-01-01. Ny hyresgäst finns och som kan andrahandshyra utrymmet av VFM AB (SVB).
- Pjäser och minmateriel utomhus underhålls om ekonomiska medel finnes. Samarbeten sker med försvarsmakten och Statens fastighetsverk. Kompetens att klara detta finns.
- Två pansarkupoler för kulsprutor m/ 1900 bör om möjligt rengöras och målas.
- Arbetet med att måla och säkra upp haubitserna m/1915 fortsätter.
- Två ytterligare pjäser förses med stöttningar för skydd för tredje man.
- Inredningsarbeten fortsätter i museets förråd och verkstad.
- Minor tillförs från Muskö (Försvarsmakten) och Karlskrona (Marinmuseum) för utställande utomhus på Kastellet och inne i museet.

- Uppmärkning av föremål i begränsad omfattning.
- Utomhusföremål förses med bättre skyltning i samarbete med SFV.
- Utställningsrum i Västra linjens runda del hyres av SFV fr.o.m. 2018-01-01.
- Föremål och materiel flyttas från Ytterby gruva till ny lokal i Västra linjens runda del.
- Föremål och materiel flyttas bort från utrymmen som lämnas av museet. (Rum borta mot tornet).

Verksamhetsområde: Kunskapsuppbyggnad

Mål: Bygga upp, och sprida kunskap om Vaxholms fästning

Museets bibliotek och arkiv innehåller idag böcker och arkivalier med anknytning till Vaxholms fästning. Dessa ägs av staten men förvaltas enligt avtal som en deposition från SMM till VFM AB (SVB). Samlingarna är genom museets verksamhet tillgängliga för forskare och allmänhet.

Den sakkunskap som museichefen, museets guider och museets unika nätverk innehar är eftersökt på olika sätt av fastighetsverket, kommunen, allmänhet och medier. Under 2017 har museichefens sakkunskap efterfrågats av Vaxholms stad, bla inom ramen för stadens Namnberedning och dess kulturråd. Föredrag har hållits av museichefen för Vaxholms församling och Resarö hembygdsförening om livet på Kastellet kring år 1890.

Nytryck har skett av guidehandledningen på engelska under år 2017.

Museets årsbok gavs som vanligt ut gemensamt med vänföreningen och likaledes kommer att ske under år 2018. Ett särskilt tack ges till biträdande redaktören för årsboken Per Andersson som varit museichefen behjälplig och har lagt ned ett stort arbete i detta.

Planerade aktiviteter gällande kunskapsuppbyggnad 2018:

- Museet utger i samarbete med VFMV årsbok nummer 57, 2018.
- Produktion av en guidehandledning på franska. *
- Nytryck av en guidehandledning på tyska. *
- Fortsatt studie av olika audiovisuella guidesystem, manusarbete och inspelning. Speakerröster. *
- Utlån av böcker sker i begränsad skala till forskare och allmänhet.
- Tillgänglighetsprojekt tillsammans med SFV. Eventuellt uppmärkning av trappavsatser mm.

- VFM besvarar historiska frågor från allmänhet, skolor och myndigheter.
- VFM tar emot forskare för studier i museets arkiv.
- Museichef ingår i Vaxholms stads namnberedning.
- Museichef ingår i Vaxholms stads kulturråd.

Verksamhetsområde: Organisation, administration och samverkan

Mål: Väl fungerande organisation och strategiska samverkanspartner

I juni 2010 tog VFM AB över driften av Vaxholms Fästnings Museum från Försvarmakten. VFM AB är inget museum i traditionell mening utan ett museidriftsbolag, ägt av två kommersiella företag tillsammans med museets vänförening. Staten ger ekonomiskt bidrag till verksamheten, äger och förvaltar Kastellet där museet är inrymt och ansvarar för samlingarna som visas, men det är det privata bolaget som ansvarar för museiverksamheten. Formen har idag ingen motsvarighet i Sverige. Målsättningen för 2018 är att fortsätta att vidareutveckla organisationen och arbeta med de praktiska frågor som rör ansvar, förvaltning och tillgång till samlingar och arkiv. Vi kompetensutvecklar oss och deltar i konferenser och nätverkssamarbeten. Vi vill också fördjupa befintliga samarbeten med exempelvis SMM, SFHM, SMHA, SFV och Vaxholms stad men också söka nya samverkanspartners för spännande och kreativa projekt.

Planerade aktiviteter gällande museets administration, organisation och samverkanspartner 2018:

- Samordning sker med Strömme Turism & Sjöfart på Kastellet gällande vaktmästeri, städning, bokning, ekonomi, personaladministration och verksamhetsledning.
- Guidestyrning sker under hela året.
- Tidredovisning, redovisning, planering mm
- Fortlöpande kompetensutveckling och deltagande av museets personal genom konferenser kurser och nätverkssamarbeten.
- Sponsors samarbeten med företagare, organisationer, myndigheter för att delfinansiera bl.a. Vaxholms kastells hälsodag och Överlevnadsdagen.
- Projekt kommer under året ske i samverkan med Vaxholms stad, SFV, SMM, SFHM, SMHA, Försvarmakten/Amf 1 och ideella föreningar bl.a. Vaxholms hembygdsförening, Röda korset, Vaxholms civilförsvarsförening, Täby sändaramatörer och olika dansföreningar mm.
- Museets chef deltar i Haninge garnisons samordningsmöten på Amf1, Berga.